

Universitatea Babeş-Bolyai  
Şcoala Doctorală de Relații Internaționale și Studii de Securitate

Teză de doctorat

Diplomația culturală contemporană.  
Studiu de caz, relațiile româno-italiene după 1989.

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. Adrian-Liviu Ivan

Studentă doctorandă:

Angela Buburuzan

Cluj-Napoca  
2020

## Cuprins

I. 1 Obiectivul, motivația, actualitatea și structura cercetării .....	8
I. 2 Introducere - contextualizarea temei abordate în această cercetare .....	14

## Capitolul II

Analizarea conceptelor principale și contextualizarea diplomației culturale	
II. 1 Puterea în contextul relațiilor internaționale .....	25
II. 2 Diplomația publică .....	30
II. 3 Relațiile culturale internaționale .....	36
II. 4 Propaganda .....	38
II. 5 Puterea <i>hard power</i> .....	41
II. 6 Puterea <i>soft power</i> .....	43
II. 7 Diaspora în contextul relațiilor internaționale .....	48
II. 8 Cultura în contextul relațiilor internaționale din perspectiva socio- antropologică .....	51
II. 9 Diplomația culturală .....	55
II. 10 Imaginea publică a țării .....	59

## Capitolul III

Conceptul de diplomație culturală - abordare teoretică	
III. 1 Introducere capitol .....	63
III. 2 Puterea culturii în contextul relațiilor internaționale .....	66
III. 3 Paradigma sustenabilității culturale .....	72
III. 4 Tipologiile statelor în contextul relațiilor internaționale contemporane .....	75
III. 5 Evoluția diplomației culturale, noi paradigme și competențe.....	78
III. 6 Modelul clasic versus noul model de diplomație culturală .....	82
III. 7 Noii actori socio-culturali și politici de pe scena internațională .....	89
III. 8 Activitățile formale și informale ale diplomației culturale .....	96
III. 9 Rolul institutelor culturale în contextul relațiilor internaționale .....	100
III.9.1 Franța - Alliance Française, Institutul Cultural Francez .....	104

III.9.2 Regatul Unit - Consiliul Britanic .....	106
III.9.3 Italia - Asociația Dante Alighieri, Institutul Cultural Italian .....	107
III.9.4 Germania - Institutul Cultural Goethe .....	109
III.9.5 Spania - Fundația Regina Sofia , Institutul Cultural Cervantes.....	110
III.9.6 Portugalia - Institutul Cultural Camoes .....	111
III.9.7 China - Institutul Cultural Confucius .....	113
III.9.8 Coreea de Sud - Institutul Cultural al Coreei de Sud .....	114
III.9.9 Rusia - Institutul Cultural Rossotrudnichestvo, Fundația Russky Mir . .....	115
III.9.10 Japonia - Institutul Cultural al Japoniei .....	116
III.9.11 Uniunea Europeană - Institutul pentru Diplomatie Culturală Berlin .....	117
III.10 Exemple de diplomatie culturală .....	122
UNESCO - Expoziția fotografică: <i>The family of man</i> ; SUA și Relațiile culturale cu URSS din timpul Războiului Rece; Relațiile dintre Franța și Germania; Strategia Japoniei; <i>Air festival Edinburgh</i> ; Rusia - Fundația <i>Russkiy Mir</i> – limbă și cultură; China – strategia <i>soft power</i> prin cultură; <i>Conflict Kitchen</i> ; <i>Diversity and Development Project</i> – DDD; <i>West-Eastern Divan Orchestra</i> ; Bursele de studiu în străinătate.	
III. 11 Concluzie capitol .....	134

## Capitolul IV

Diplomația culturală în contextul Uniunii Europene .....	135
IV. 1 Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o Agendă Europeană pentru cultură într-o lume globalizată – Bruxelles 10 mai 2007 .....	138
IV. 2 Educație, Tineret, Cultură și Sport-Bruxelles, 20-21 noiembrie 2008 .....	140
IV. 3 Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) înființat prin Tratatul de la Lisabona 2007 și lansat oficial în 1 decembrie 2010 .....	141
IV. 4 Rezoluția Parlamentului European referitoare la potențialul industriilor culturale și creative din 12 mai 2011.....	143
IV. 5 Cultura în relațiile externe ale Uniunii Europene, Raportul din 2013-2014 .....	146

IV. 6 Strategia Uniunii Europene pentru relațiile culturale internaționale, acordul din 8 iunie 2016 .....	147
IV. 7 Concluzie capitol .....	154

## Capitolul V

Studiu de caz, relațiile româno-italiene după 1989 și imaginea românilor în Peninsula Italică.

V. 1 Considerații generale .....	155
V. 2 Populația stabilă a României și începutul odiseei migrației externe a românilor .....	156
V. 3 Români din diaspora și geografia migrației .....	158
V. 4 Imaginea externă a României. Români din diaspora, stereotipuri și discriminări. Imaginea românilor din Italia, statul care găzduiește cea mai numeroasă comunitate de români din diaspora .....	161
V. 5 Actorii statali și non-statali ce contribuie la buna desfășurare a relațiilor dintre România și Italia .....	176
V. 5.1 Mass-media în limba română din Italia .....	181
V. 5.2 Asociații culturale românești din Italia .....	182
V. 5.3 Biserici românești în Italia .....	190
V. 5.4 Corespondenți mass-media români acreditați în Italia .....	193
V. 5.5 Cursuri de limbă, cultură și civilizație românească .....	193
V. 5.6 Instituții oficiale culturale românești în Italia .....	196
V. 5.7 Prezențe instituționale românești în Italia .....	200
V. 5.8 Schimburi comerciale bilaterale .....	201
V. 5.9 Ministerul Românilor de Pretutindeni .....	201
V. 5.10 Institutul Eudoxiu Hurmuzachi .....	209
V. 6 Concluzii capitol .....	211
Concluzii finale .....	216
Bibliografie selectivă .....	220
Anexe .....	231

## ANEXA 1

Românii rezidenți în Italia. Statistici referitoare la evoluția demografică a românilor rezidenți în Italia în perioada 2000-2019. Observăm că începând cu anul 2007 comunitatea de români din Italia se află, constant, pe primul loc comparativ cu străinii de alte naționalități rezidenți în Italia .....232

## ANEXA 2

Clasamentul antreprenorilor străini rezidenți în Italia, în anul 2018 (românii pe locul 3)..253

## ANEXA 3

Anul 2018 - Clasamentul antreprenorilor străini rezidenți în Italia ce activează în domeniul comerțului (românii ocupă locul 7) .....254

## ANEXA 4

Anul 2018 - Clasamentul antreprenorilor străini rezidenți în Italia ce activează în domeniul construcțiilor (românii ocupă primul loc) .....255

## ANEXA 5

Anul 2018 - Clasamentul antreprenorilor străini rezidenți în Italia ce activează în domeniul hotelier și alimentație publică / restaurante (românii ocupă locul trei) .....256

## ANEXA 6

Evenimente discriminatorii, pe teritoriul italian, declarate în cursul anului 2012 (la cercetare au participat cetățeni străini în vârstă de peste 15 ani) .....257

## ANEXA 7

Clasamentul deținuților străini, în închisorile din Italia, pe criteriul naționalității, 31 decembrie 2015 (românii ocupă locul doi) .....258

## ANEXA 8

Încarcerări din penitenciarele din Italia, comparativ, autohtoni - străini, între anii 1991-2015 .....259

#### ANEXA 9

Numărul elevilor străini și italieni care au frecventat cursurile în perioada 1997-2018 ...261

#### ANEXA 10

Numărul elevilor români înmatriculați la școlile din Italia în anul școlar 2007-2008 (românii reprezintă 16 % din totalul elevilor străini) .....261

#### ANEXA 11

Clasamentul elevilor străini, pe criteriul naționalității, în anul școlar 2017-2018 (românii se află pe primul loc 18,8 % din totalul elevilor străini) .....262

#### ANEXA 12

Numărul elevilor străini pe criteriul naționalității și de vârstă, înscriși în anul școlar 2017-2018 (românii se află pe primul loc: grădiniță, școală primară, gimnaziu, liceu) .....263

#### ANEXA 13

Numărul elevilor români născuți în Italia și înscriși în anul școlar 2017-2018 .....264

#### ANEXA 14

Numărul studenților înscriși la universitate în anul academic 2016-2017 (românii reprezintă 11,1 % din totalul studenților străini) .....264

ANEXA 15 - articole publicate în presa de limba română din diaspora, ce susțin ipoteza acestei cercetări ..... 266

Cuvinte cheie: diplomația culturală, imaginea externă, puterea *soft power*, puterea *hard power*, diaspora, stereotipuri naționale, sustenabilitatea culturală.

## I. 2 *Obiectivul, motivația, actualitatea și structura cercetării*

**Obiectivul** principal al acestei cercetări interdisciplinare constă în a analiza cele mai recente schimbări ale conceptului de diplomație culturală, definirea rolului acestuia în contextul relațiilor internaționale contemporane și implementarea acestuia în politica externă a României, în mod special în relația cu diaspora.

Elaborarea tezei a fost efectuată într-o perioadă în care migrația externă a românilor era în creștere și fără precedent în istoria României, iar relația dintre statul de origine și diaspora era controversată, spontană și motivată, predominant, de interese politice.

Originalitatea cercetării constă în elaborarea unei lucrări ce pune în discuție rolul diplomației publice și culturale contemporane în relația cu diaspora emergentă și potențialul acesteia de a contribui la promovarea imaginii externe a României. De asemenea, prin această lucrare dorim să contribuim la stimularea interesului pentru acest subiect și să analizăm potențialul și necesitatea acestui instrument în politica externă a României, în mod special, în relația cu Italia, statul în care trăiește cea mai numeroasă comunitate de români din diaspora.

În ultimele decenii, teoria realistă a predominat în contextul relațiilor internaționale, din acest motiv diplomația culturală a atras atenția comunității internaționale, sporadic, chiar dacă se intersectează cu o serie de teme cum ar fi: migrația, politica externă, identitatea națională, imaginea publică externă, Războiul Rece sau globalizarea. Interesul actual al comunității internaționale pentru diplomația culturală și evoluția acesteia este determinat de căderea Cortinei de Fier, globalizare, progresul tehnologiei informaționale, migrația internațională, multipolaritate și apariția noilor actori non-statali pe scena globală. Acestea sunt câteva dintre realitățile ce au generat schimbări majore în contextul relațiilor internaționale.

**Motivația** alegerii de a cerceta rolul diplomației culturale în contextul relațiilor internaționale contemporane, este determinată de actualitatea temei și de potențialul acestui instrument în politica externă a României, în special pentru promovarea imaginii. Această

motivație este însoțită și de pasiunea, experiențele profesionale și personale ale autoarei ce au stimulat interesul pentru tema aleasă și pentru o înțelegere corectă a aplicabilității practice a diplomației culturale contemporane.

Ipoteza ce se află la baza realizării acestei cercetări este despre păstrarea caracteristicilor fundamentale ale identității cultural-naționale în diaspora și potențialul acesteia de a contribui, în calitate de actor non-statal, la corectarea și promovarea imaginii externe a României.

În era globalizării diplomația culturală contemporană a devenit un instrument inerent al politicii internaționale, din acest motiv considerăm că este important să analizăm atenția care îi este acordată de către state. Încercarea de a cerceta această temă reprezintă o provocare complexă deoarece generează o multitudine de propuneri influențate de dinamismul politic, economic, normativ și de evenimentele internaționale, motiv pentru care este dificilă formularea unei concluzii univoce.

Chiar dacă imaginea României în străinătate și definirea sau îmbunătățirea raportului cu diaspora, s-au dovedit a fi teme anacronice cu prioritățile guvernelor din perioada desfășurării cercetării, această realitate o considerăm un motiv suplimentar pentru a-i acorda atenție și pentru a argumenta importanța și beneficiile diplomației culturale contemporane.

România, ca orice altă țară, merită o imagine externă obiectivă și actuală, descrisă în complexitatea ei istorică, culturală și contemporană. Politica internă a statelor este într-o continuă schimbare, și totuși, oricât de imprevizibilă ar fi, considerăm că imaginea externă și tutelarea cetățenilor trebuie să fie obiective de interes național și să facă parte inerent din agenda guvernării.

Considerăm că acest studiu este important deoarece românii din diaspora sunt ambasadori informali ai țării de origine în societatea gazdă, iar prezența acestora are implicații directe în relațiile culturale, economice și politice dintre statele implicate. De asemenea, prin această cercetare sperăm să putem contribui la conștientizarea și înțelegerea importanței și a rolului diplomației culturale contemporane. Această lucrare poate fi utilă celor care doresc să cunoască viața românilor din diaspora, nivelul de integrare socială, culturală și economică și problemele pe care le întâmpină în societatea gazdă.



## **Structura**

Prezenta lucrare, intitulată *Diplomația culturală contemporană. Studiu de caz, relațiile româno-italiene după 1989* are două părți, una teoretică, necesară clarificării importanței și rolului diplomației culturale pe scena internațională contemporană și o parte aplicativă, ce a permis confirmarea utilității părții teoretice.

Cercetarea este structurată în cinci capitole, primele patru sunt de natură conceptuală și aprofundare teoretică, iar în ultimul capitol este implementată partea teoretică prin studiul de caz.

**În al doilea** capitolul am definit succint și explorat evoluția semantică a conceptelor înrudite cu termenul principal, diplomația culturală. Cercetarea, în contextul evenimentelor și fenomenelor internaționale contemporane, întâmpină dificultăți în definirea unor termeni, deoarece realitatea este dinamică, frontierele semantice sunt mobile și contaminate cu semnificația conceptului principal abordat în această lucrare.

Sursele principale pentru clarificarea acestor concepte au fost dicționarele clasice, volumele unor teoreticieni și practicieni din domeniul relațiilor internaționale dintre care enumerăm câțiva exponenți: Milton C. Cummings, Jan Melissen, Paul Sharp, Gabriel Sheffer, Kenneth N. Waltz, Peter Van Ham, Eytan Gilboa, Joseph S. Nye, Nicolas J. Cull, Richard Ardnt, Monica Amari și informațiile ce se pot accesa prin intermediul internetului. Pentru colectarea informațiilor căutările au fost limitate la limba italiană, română și engleză.

**În al treilea** capitol tratăm evoluția, eficacitatea și premisele necesare pentru realizarea potențialului diplomației culturale contemporane. Abordarea conceptului de diplomație culturală este realizată dintr-o perspectivă interdisciplinară, din punct de vedere istoric, sociologic, antropologic și al relațiilor internaționale și se corelează în paralel cu desfășurarea lucrării.

Căderea Cortinei de Fier, multipolaritatea, diversificarea mijloacelor de comunicare, accesul la informații în timp real, migrația în masă și proliferarea noilor actori non-statali pe scena relațiilor internaționale, au determinat apariția unui nou model de diplomație culturală, acesta nu înlocuiește modelul clasic ci îl completează. Noul concept de diplomație culturală se concentrează pe reprezentarea și participarea democratică a actorilor noi și tradiționali, la relațiile internaționale.

În acest capitol este realizată legătura dintre componentele majore ale tezei: influența noilor actori pe scena internațională, potențialul diplomației culturale în promovarea imaginii externe a unei națiuni și modul în care binomul contingent cultură-politică poate influența relațiile internaționale. Situația este și paradoxală, deoarece diferențele culturale sunt considerate, deseori, ca sursă a unor probleme internaționale contemporane, dar cultura este și parte a soluției, pentru că este singurul mijloc de care dispune omenirea, capabil să contribuie la exprimarea și transmiterea celor mai importante valori identitare și la începerea unui dialog. La patrimoniul cultural mondial contribuie fiecare generație, prin urmare cultura reprezintă ceea ce timpul și omenirea nu au distrus sau uitat.

În ultima parte a capitolului am enumerat câteva exemple ce evidențiază contribuția diplomației culturale la îndeplinirea unor obiective ale statelor și la armonizarea relațiilor internaționale.

După clarificarea părții teoretice, discuția a fost extrapolată în relație cu contextul și schimbările normative, referitor la rolul culturii în cadrul Uniunii Europene.

**În capitolul patru** expunem rolul privilegiat al culturii în contextul Uniunii Europene prin prezentarea diacronică a celor mai recente tratate, modificări sau noutăți normative și strategii, referitor la viziunea culturală europeană, pe plan intern și extern.

Cultura europeană reprezintă un mijloc de promovare și acumulare al puterii *soft power* cu scopul de a genera înțelegere între națiuni prin intermediul dialogului intercultural, iar în contextul Uniunii Europene un rol fundamental îl au instituturile culturale, noii actori non-statali, publicul și colaborările cu partenerii locali.

Acest capitol pune în valoare programele de sustenabilitate culturală ale Uniunii Europene și autonomia decizională de care dispun statele membre UE pentru a elabora strategii inovative de diplomație culturală contemporană, în funcție de prioritățile și obiectivele politicii externe și de valorile europene.

**În capitolul cinci** expunem studiul de caz ce evidențiază inițiativele și eforturile românilor din Italia de a contribui la promovarea imaginii României în Peninsula Italică.

Scopul apelării la studiul de caz este de a demonstra utilitatea părții teoretice și de a oferi exemple concrete de actori non-statali, cum ar fi diaspora, ce pot contribui la promovarea imaginii externe a României.

În prezent, imaginea socială a României este umbrată de stereotipuri negative,

mediatizate excesiv și exclusiv, ce nu oglindesc identitatea și valorile cultural-naționale, iar rolul principal pentru a promova dialogul pe această temă îl are statul, prin acțiuni de diplomație publică și culturală, în colaborare cu actorii statali și nestatali, printre care și diaspora. Diaspora este alcătuită din milioane de români onești care prin conduita personală și prin performanțele profesionale contribuie la bunăstarea țării gazdă și a țării de origine și este pe nedrept discriminată în societatea gazda. Prin urmare, diaspora este abandonată și înșăși, discriminărilor progresive și imaginii negative pe care nu o merită.

Prin studiul de caz expunem procesul de păstrare al identității culturale a românilor din Italia, potențialul neglijat al diasporei și al diplomației culturale contemporane în ameliorarea și promovarea imaginii externe a României. Am dedicat atenție evoluției și dinamicii celei mai numeroase comunități de români din diaspora, problemelor cu care se confruntă și cum este percepută imaginea României în Peninsula Italică. Prin enumerarea și prezentarea actorilor statali și non-statali, s-a urmărit o analiză calitativă a acestora și a proiectelor lor, prin care se contribuie la promovarea imaginii României în străinătate.

Modul în care instituțiile oficiale române își îndeplinesc responsabilitățile, au reușit să promoveze imaginea României, au conștientizat și au abordat problemele românilor din străinătate, se reflectă prin calitatea strategiilor, numărul eșecurilor și ale succeselor.

Considerăm că, în urma conștientizării imaginii externe nefavorabile pe care o are România, respectării recomandărilor și normativelor Uniunii Europene și a avantajelor colaborării cu actori non-statali și cu parteneri locali, se vor putea elabora strategii inovative și materializa beneficiile diplomației culturale contemporane. Avem convingerea că, prin colaborarea cu diaspora, în calitate de partener devotat, se vor putea obține mai multe performanțe în acțiunile de promovare a imaginii României.

Considerăm că orice stat cu o viziune democratică, ce crede în valorile sale și în istoria sa, trebuie să-și protejeze și promoveze patrimoniul cultural și identitatea națională și să contribuie la progresul civilizației universale.

Pentru orice stat, imaginea națiunii, percepută pe plan intern și extern, reprezintă element de interes național, iar promovarea și ameliorarea acesteia se desfășoară prin politica externă și acțiuni constante de diplomație publică și culturală, alături de calitatea guvernării, conduita cetățenilor și a celorlalte componente ale societății. Prin urmare, doar prin efortul conjugat al guvernului și al celorlalte componente ale societății se pot corecta percepțiile negative stereotipate și se poate construi un capital de încredere și imagine pe plan extern.

Oricât de imprevizibilă ar fi politica internă, considerăm că aceste acțiuni trebuie să fie constante și prioritare, deoarece sunt fundamentale atât pentru prezentul cât și pentru viitorul statului și se pot concretiza în avantaje pe plan intern și extern, la nivel bilateral sau multilateral. Strategiile de diplomatie culturală contemporană sunt misiuni de importanță istorică ce trebuie să cuprindă indicații coerente referitor la obiectivele pe termen lung ale statelor, doar astfel se poate construi prezentul și destinul unei națiuni.

Imaginea unei națiuni trebuie creată și consolidată pe cunoștințe și nu prin informații asimilate haotic sau stereotipuri și prejudecăți, iar inițiativa acestui proiect îi aparține statului ce trebuie să implice publicul străin și să colaboreze cu noii actori socio-culturali și politici, naționali și internaționali.

Considerăm că prin programe de diplomatie culturală contemporană există posibilitatea de a prezenta imaginea completă și complexă a unei culturi în lume, cu scopul de a informa și de a schimba opinia publică.

*„Noi, oamenii, am reușit să creăm lucruri minunate,  
dar  
nu am reușit să facem din om o creatură demnă de a le poseda”<sup>1</sup>*

Realizarea acestei cercetări a fost posibilă datorită îndrumării domnului Prof. Univ. Dr. Adrian-Liviu Ivan. De asemenea, la fel de valoroase au fost și discuțiile avute pe aceasta temă cu profesorii, cercetătorii și colegii din cadrul Școlii Doctorale de Relații Internaționale și Studii de Securitate din cadrul Facultății de Istorie și Filozofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

---

<sup>1</sup> Erich Fromm, *Psicanalisi e religioni*, Edit. Mondadori, Milano, 1987, pp. 7-8. (textul original „Noi, uomini, siamo riusciti a creare cose meravigliose ma non siamo riusciti a fare dell'uomo una creatura degna di possederle”)

### ***Bibliografie selectivă***

- AMARI, Monica: *Elementi di progettazione culturale. Metodologia e strumenti per il rispetto dei diritti culturali*. Edit. Franco Angeli, Milano, 2017.
- ANG, Ien; Yudhishtir, Raj Isar; Phillip Mar: *Cultural diplomacy: beyond the national interest?* Publisher: Routledge, New York, 2016.
- ARNDT, Richard, *The First Resort of Kings. American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Washington DC, 2005.
- BAYNE, Nicholas; Stephen Woolcok: *The New Economic Diplomacy: Decision making and negociation in international economic relations*, Edit. Ashgate, UK, 2007.
- BEGHINI, Gabriella, Raffaella Fiorani, Elena Giacomini, Emanuela Gregori: *La diplomazia culturale*. Pubblicazine Promossa da Istitute for Cultural Diplomacy, Societa Dante Alighieri, Associazione Priorità Cultura, Edit. Aracne, 2013.
- Alan, James; BERRIDGE G. R.: *A Dictionary of Diplomacy*, Palgrave Macmillan, UK, 2000.
- BIANCHERI, Boris: *Accordare il mondo. La diplomazia nell'eta globale*. Laterza, Bari, 1999.
- BOURDIEU, Pierre; *La parola e il Potere*. Edit. Guida, Napoli, 1998.
- BRZEZINSKY, Zbigniev: *The Choice, Global Domination or Global Leadership*, Basic Books, New York, 2004.
- CAPARELLI, Filippo: *La Dante Alighieri 1920-1970*. Edit. Bonacci, Roma, 1985.
- CHICIUDEAN, Ion: *Imaginile sociale despre națiune; de la imaginile constituite spontan la posibilitatea manipulării lor. Oportunitatea gestionării imaginilor despre națiune, în Investigarea națiunilor. Aspecte teoretice și metodologice*, coordonator Lucian Culda, Edit. Licorna, București, 1998.
- COHEN, Robin: *Global Diasporas. An introduction*. Second edition, Edit. Routledge, London, 2008.
- CULL, Nicholas J.; *Public diplomacy. Foundation for Global Engagement in the Digital Age*. Polity Press, Cambridge, 2019.
- DEMOS, *Influence and Attraction. Culture and the race for soft power in the 21st century*, British Council, London, 2013.
- DEWEY, John. *Esperienza e natura*. Edit. Ugo Mursia, Milano, 2014.
- DUBOSCLARD, Alain; Grison, Laurent; Pierre Journaud; Laurent Jean-Pierre; Dominique. Trimbur: *Entre rayonnement et reciprocite. Contribution a l'histoire de la*

*diplomatie culturelle*. Publications de la Sorbones, Paris, 2002.

DUFOIX, Stephane: *Diasporas*, Ed. University of California Press, 2008.

FOX, Robert: *Cultural Diplomacy and the Crossroads. Cultural relations in Europe and the wider world*. London, The British Council, 1999.

FROMM, Erik : *Psicanalisi e religioni*. Edit. Mondadori, 1987.

GELLNER, Ernest: *Nazioni e nazionalismo*. Edit. Riuniti, 1997

GILBOA, Eytan: *Searching for a Theory of a Public Diplomacy*, Annals of American Academy of Political and Social Science, 616, march 2008.

GUERETTE, Rob T.; *Migration, Culture Conflict, Crime and Terrorism* (New Advances in Crime and Social Harm), Routledge, New York, 2006.

GUSTI, Dimitrie: *Opere*, vol IV, Edit. Academiei R.S.R., Bucuresti, 1970.

GRIFFITHS, Martin: *Relații internaționale, scoli, curente, gânditori*. Edit. Ziua, 2003.

HAYDEN, Craig: *The Rethoric of Soft Power*, Published by Lexington Books, 2012.

HAM, Peter van: *Social Power in International Politics*. Edit. Routledge, London, 2010.

HIGHAM, Robin: *The world needs more Canada. Canada needs more Canada*. in Jean-Paul Baillargeon, Edit. *The Handing Down of Culture, Smaller Society and Globalization* (Ontario, Grubesteet editions), 2001.

HOFSTEDE, Geert H.: *Diplomats as cultural Bridge-Builders, Intercultural Communication and Diplomacy*. Edit. Hannah Slavik, Geneva Diplo Foundation, 2004.

Holden, John, Chris Tryhom: *Influence and attraction: Culture and the race for Soft Power in the 21st century*, British Council, DEMOS, London 2013.

HUNTINGTON, Samuel P.: *Ciocnirea civilizațiilor si refacerea ordinii mondiale*. Edit. Litera, București, 2012.

IORGA, Nicolae: *Lupta pentru limba romana*. Edit. Cartex, București, 2016.

IRIYE, Akira: *Culture and Power. International Relations as Intercultural Relations*. Diplomatic History, 2007.

IRIYE, Akira: *Culture and Power. International Relations as Intercultural Relations*. Diplomatic History, 2015.

IVAN, Adrian-Liviu: *Uniunea Europeană: Proiecte, guvernare și dezvoltări instituționale*, Edit. Napoca Star, Cluj- Napoca, 2007.

KEOHANE, Robert O.: Nye, Joseph S. Jr., *Putere și Interdependență*. Ed. Polirom, Iași, 2009.

KISHAN, Rana S.: *Inside Diplomacy*. Edit. Manas Publications, New Delhi, 2002.

KISSINGER, Henry: *Diplomația*. Edit. All, București, 2007.

OGURA, Kazuo; Kokusai Kōryū Kikin: *Japan's Cultural Diplomacy. Past and Present*. Japan Foundation, Tokyo, 2009.

RALSTON, Saul John: *Reimagines Canada*. Edit. Penguin Random House, Toronto, 2017.

REEVES, Julie: *Culture and International Relations: Narratives, Natives and Tourists*. Routledge, London and New York, 2007.

ROTHSTEIN, Bo: *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*, the university of Chicago Press, Chicago, 2011.

SADAHIRO, Akira: *The Japanese Economy during the Era of High Economic Growth Retrospect and Evaluation*. Economic Planning Agency, Government of Japan, 1991.

STADEN, Alfred van: *Power and legitimacy. The quest for order in a unipolar world*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Wassenaar, 2005.

LEONARD, Mark; Catherine Stead; Conrad Smewing: *Public Diplomacy*. Edit. The Foreign Policy Center, London, 2002.

LENDING, Mette: *Change and renewal. Norwegian foreign cultural policy 2001- 2005*. Royal Norwegian Ministry of Foreign affairs, Oslo, 2000.

LUKES, Steven: *Power a Radical View*, Edit. Palgrave Macmillan, 2005.

MALIȚA, Mircea; Dan Dungaciu: *Istoria prin ochii diplomatului*. Edit. Rao, București, 2014.

MALONE, Gifford: *Political advocacy and cultural communication: Organizing the nation's public diplomacy*. Lanham, University Press of America, 1988.

MATARD-Bonucci, Marie-Anne; Robert Frank; Pascal Ory: *Les relations culturelles internationales au XXe siècle: de la diplomatie culturelle à l'acculturation*. Edit. Peter Lang, Bruxelles, 2010.

MELISSEN, Jan: *The new public diplomacy. Soft power in international relations*. Palgrave Macmillan, 2005.

METES, Ștefan: *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*. Edit. Stiințifică și Enciclopedică, București, 1977.

MIROIU, Andrei, Radu; Sebastian Ungureanu: *Manual de relații internaționale*. Edit. Polirom, 2006.

MORELLI, Umberto: *Storia dell'integrazione europea*. Edit. Guerini Scientifica, Milano, 2011.

MORGENTHAU, Hans J.: *Politica între națiuni: lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Polirom, Iași, 2007.

- MULCAHY, Kevin V.: *Cultural Diplomacy in the Post-Cold War World*. Journal of Arts Management, Law and Society, Louisiana, 2010.
- NICHOLSON, Harold: *Storia della diplomazia*. Edit. Corbaccio, Milano, 1995.
- NYE, Joseph S.: *Smart Power*. Ed. Laterza, Roma, 2015.
- NYE, Joseph S.: *Leadership e potere. Hard, soft, smart power*. Edit. Laterza, Roma, 2010.
- NYE, Joseph S.: *Soft power. Un nuovo futuro per l'America*. Edit. Einaudi, Torino, 2005.
- NYE, Joseph S.: *The future of power*. Edit. Public Affairs, New York, 2011.
- NYE, Joseph S.: *Un nuovo futuro per l'America*. 2005, Edit. Einaudi, 2005.
- NYE, Joseph S.: *The means to success in world politics*. Public affairs, New York, 2004.
- PAPASOTIRIOU, Haralampos: *Diaspora and Nations Strategy*. Ellinika Grammata, Atena, 2000.
- REEVES, Julie: *Culture and International Relations: Narratives, Natives and Tourists*. Routledge, London and New York, 2004.
- RIORDAN, Shaun: *The new diplomacy?* (Themes for the 21<sup>th</sup> century series), Polity Press, 2002.
- SCHIOPUL, Iosif Ion: *Romanii din America*. Ed. Luceafărul, Sibiu, nr 7/1913.
- SHARP, Paul: *Diplomatic Theory of International Relations*. Cambridge Univ. Press, 2009.
- SHEFFER, Gabriel: *Modern diasporas in international politics*. Croom Helm, 1986.
- THIESSE, Anne-Marie: *Crearea identităților naționale in Europa. Secolele XVIII-XIX*. Edit. Polirom, Iași, 2000.
- TOBELEM, Jean-Michel: *L'arme de la culture. Le strategies de la diplomatie culturelle non gouvernementale*. Edit. l'Harmattan, Paris, 2007.
- TUCH, Hans N.: *Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas*. Palgrave Macmillan, New York, 1990.
- TUOMIOJA, Erkki: *The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy*, International Symposium on Cultural Diplomacy, Berlin, 2009.
- VASARI, Giorgio: *Le vite dei piu eccellenti pittori, scultori ed architetti*. Compton Editori, Roma, 1991.
- WALLER, Michael J.: *The Public Diplomacy Reader*. The Institute of World Politics Press, Washington, 2007.
- WALTZ, Kenneth N.: *L'uomo, lo stato e la guerra. Un'analisi teorica*. Edit. Giuffrè, Milano, 1998.
- WILLIAMS, Raymond: *The sociology of culture*. The University of Chicago Press with



Schocken Books Inc, 1995.

*Articole publicate in reviste de specialitate*

CULL Nicholas J.: Public Diplomacy: *Taxonomies and Histories*. Vol. Public Diplomacy in a Changing World, in *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, March 2008.

CUMMINGS, Milton C.: *Cultural Diplomacy and the United States Government: A survey*, Center for Arts and Culture, Washington, June 2009.

HAM Peter Van: *The Rise of the Brand State: The Postmodern Politics of Image and Reputation*; *Foreign Affairs*, no. 5, September 2001.

PARSONS, Anthony J.: *Vultures and Philistines: British attitudes to culture and cultural Diplomacy*; in *International Affairs* vol. 61, no. 1, Oxford University Press, 1984-1985.

Rothman, Steven B.: *Revising the soft power concept: what are the means and mechanisms of soft power ?*, *Journal of political power*, vol. 4, april 2011.

SCHNEIDER, Cynthia P.: *How Cultural Diplomacy is Relevant to Contemporary Security Challenges.* "Keynote speech at the conference "Cultural Diplomacy and Security Stakeholders Conference"; Sponsored by the U.S. State Department's Bureau of Intelligence and Research and the U.S. Diplomacy Center and the National Intelligence Council, June 2010.

SCHNEIDER, Cyntia P: *Culture Communicates: US Diplomacy that Works*; In: Melissen J.; *The New Public Diplomacy*; Studies in Diplomacy and International Relations, Palgrave Macmillan, London 2005.

SOFER, Sasson: *Old and New Diplomacy: A Debate Revisited*; *Review of International Studies*, Cambridge University Press, vol. 14, July 1988.

SMITS, Yolanda; *Clémentine Daubeuf, Philippe: European Cultural Institutes Abroad*, KEA European Affairs, Kern Research, Second revised edition, European Union, March 2016.

ISAR, Y. Raj: *Cultural Diplomacy An Overplayed Hand?*, *Public Diplomacy Magazine*, USC Centre for Public Diplomacy, Winter 2010.

Ventunesimo secolo, *Rivista di studi sulle Transizioni*; *Tra le due sponde: la diplomazia culturale degli americani*; Edit. Rubettino, Anno XII, Giugno 2013.

KANG, Hyungseok, PhD Candidate; *Reframing Cultural Diplomacy International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy*; Culture, Media & Creative Industries King's College London, 2013.

KIHL, Mary R.: *A Failure of Ambassadorial Diplomacy*; The Journal of American History, vol. 57, issue 3, December 1970.

KROTZ, Ulrich: *Parapublic Underpinnings of International Relations; The Franco-German construction of Europeanization of a Particular Kind*; European Journal of International Relations, no. 13, 2007.

NYE S. Joseph: *The misleading metaphor of decline*; The Atlantic Monthly, March 1990.

WALT Stephen M.: *International relations: One world, many theories* ; Foreign policy, nr. 110, spring 1998.

WYSZOMIRSKI, Margaret J.; Christopher Burgess; Catherine Peila: *International Cultural Relations: a multi-country comparison*; Arts Policy and Administration Program, Ohio State University, 2003.

WILSON, Ernest J.: *Hard power, soft power, smart power*; The Annals of the American Academy of Political Science, issue 616, March 2008.

### **Articole din presa italiană**

Mărturia lui Ezio Riboldi in F. Sass, Un pellegrino minimalista, cotidianul L'Avanti, din 1 mai 1964.

### ***Documente, Tratatate, Legislație, Rapoarte oficiale , studii și comunicări internaționale***

UNESCO (1996) Our Creative Diversity

UNESCO (2005) Opatija Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention adopted by the European Ministers responsible for Cultural Affairs

UNESCO (2001) Universal Declaration on Cultural Diversity.

UNESCO (2009) World Report: Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue.

UNESCO (2005) Convention on Protection and Promotion of Diversity of Cultural Expressions

Villanueva, C. (2010) Cosmopolitan Constructivism: Mapping a Road to the Future of Cultural